

ROUTE+

*Restorative Outreach for Youth and territorial
engagement*

KÄSIKIRJA

PROJEKTIN KUMPPANIT

Rahoittajana Euroopan unioni. Esitetyt mielipiteet ja näkemykset ovat kuitenkin yksinomaan kirjoittajan (tai kirjoittajien) omia eivätkä välttämättä edusta Euroopan unionin tai koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) kantoja. Euroopan unioni tai EACEA eivät ole vastuussa näistä toimista.

Käsikirja on käännetty suomeksi englannin kielisestä alkuperäistekstistä.

Funded by
the European Union

SISÄLLYSLUETTELO

1.	<i>Johdanto</i>	p. 1
2.	<i>Yhteinen visio</i>	p. 12
3.	<i>Mitä restoratiivinen oikeus (Rj) tarkoittaa?</i>	p. 14
4.	<i>Restoratiivinen oikeus eri projektien maissa</i>	p. 16
5.	<i>Restoratiivinen oikeus reaktiivisena ja restoratiiviset käytänteet proaktiivisina lähestymistapoina</i>	p. 20
6.	<i>Osallistava prosessi: Vallan suhde vs. ihmissuhteen voima - uhrin ja ammattilaisten asiantuntijuuden tunnistaminen</i>	p. 24
7.	<i>Lähestymistapa - uhrien osallisuus: Restoratiivista oikeutta ei ole ilman uhrien osallisuutta</i>	p. 29
8.	<i>Kuinka restoratiivista edistetään oikeutta eri sidosryhmien keskuudessa</i>	p. 32
9.	<i>Tiivistetysti</i>	p. 33
10.	<i>Lähdeluettelo</i>	p. 35

1. Johdanto

a. Projektin kuvaus

Mitkä ovat erityiset tavoitteet, joita haluat saavuttaa, ja “tulokset, joita haluat saada”? Miten nämä tavoitteet liittyvät valitsemiisi prioriteetteihin?

Projektin tavoitteena on parantaa ja laajentaa restoratiivisen oikeuden käytäntöjä vahvistamalla ammattilaisten taitoja ja osaamista Italiassa, Suomessa ja Irlannissa. Koulutusten ja vuorovaikutteisten toimintojen kautta projektissa edistetään erilaisten käytänteiden jakamista ja rakentavaa vuoropuhelua julkisten instituutioiden ja kansalaisten välillä. Tärkeimpiä tavoitteita ovat olemassa olevien käytäntöjen arviointi, ammattilaisten taitojen kehittäminen paikallisissa yhteisöissä sekä sidosryhmien välisen yhteistyön vahvistaminen. Projekti tukee ammattilaisten innovatiivista kouluttamista ja reagoi jatkuvasti muuttuviin yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamalla kasvavaan tarpeeseen saada päteviä ammattilaisista vankien uudelleensijoittumisen ja sosiaalisen osallisuuden aloille.

Kuvaa projektisi kohderyhmät

Projektin kohderyhmänä ovat alan ammattilaiset – erityisesti kasvattajat, sosiaalityöntekijät ja julkiset toimijat – sekä nuoret, jotka osallistuvat restoratiivisiin prosesseihin. Kohderyhmän jäseniä osallistuu koulutuksiin ja hyvien käytäntöjen jakamisen tapaamisiin, jotka järjestetään paikallisten kumppanuusorganisaatioiden verkostoissa Irlannissa, Suomessa ja Italiassa (Wexford Local Development, Suomen sovittelufoorumi ry ja Kirikù). Sidosryhmät, kuten kuntien edustajat, kansalaisyhteiskunta, koulut ja poliisi, osallistuvat keskusteluihin tiedon jakamiseksi ja restoratiivisen paradigmien toteutuksen esteiden käsittelemiseksi. Osallistavat pyöreän pöydän keskustelutapaamiset keskittyvät tiettyihin sidosryhmäryhmiin, ja pilottitoiminnot koskevat suoraan rikoksista tai konflikteista kärsiviä henkilöitä, mukaan lukien uhrit, tekijät ja heidän tukiverkostonsa.

Kuvaa projektisi motivaatio ja selitä, miksi sitä tulisi rahoittaa

Restorative Justice tarjoaa täydentävän lähestymistavan perinteisille rikosoikeudellisille toimille, keskittyen dialogisuuteen tekijän, uhrin ja yhteisön välillä edistääkseen vastuullisuutta ja ymmärrystä. Tämä tehdään EU-direktiivin 2012/29/EU mukaisesti, joka määrittelee, että “kaikille rikoksen uhreille taataan heidän oikeutensa ja he saavat tukea ja suojelua”. Sen tehokas toteuttaminen edellyttää kuitenkin yhteistä koulutuksellista

kulttuuria kaikilta oikeusjärjestelmän toimijoilta, mukaan lukien kansalaisyhteiskunnalta. Projekti vastaa tarpeeseen ammattilaisten kouluttamisesta kehittämällä pätevää henkilöstöä kolmannen sektorin organisaatioissa ja julkisissa instituutioissa työskenteleville. Tämä tavoite saavutetaan koulutustilaisuuksilla ja maiden välisillä tiedonvaihdolla käyttäen “train the trainers” (kouluta kouluttajia) -mallia Italiassa, Suomessa ja Irlannissa pitkäaikaisen vaikutusten ja innovaatioiden käyttöönoton varmistamiseksi.

Miten projekti vastaa osallistuvien organisaatioiden tarpeisiin ja kohderyhmien tunnistettuihin tarpeisiin?

Osallistuvat organisaatiot ovat tiiviisti linjassa projektin tavoitteiden kanssa, jotka keskittyvät restoratiiviseen oikeuteen, innovoivaan kouluttamiseen ja julkiseen dialogiin. Suomen Sovittelufoorumi ry (SSF), jolla on laaja kokemus sovittelusta eri sektoreilla, pyrkii päivittämään käytäntöjään sosiaalisten muutosten seurauksena ja hyötyy yhteistyöstä uusien lähestymistapojen kehittämisessä. Kirikù, jolla on kokemusta henkilöiden tukemisesta vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa, sekä laitoksessa että sen ulkopuolella ja uhrien tukemisesta, laajentaa asiantuntemustaan ja kehittää tulevia aloitteitaan tiedonvaihdon kautta. Sekä SSF että Kirikù työskentelevät haavoittuvassa asemassa olevien nuorten, perheiden sekä oikeusjärjestelmään liittyvien yksilöiden kanssa yhteisön osallisuuden ja turvallisuuden edistämiseksi.

Wexford Local Development käsittelee Cornmarket Projectin kautta sosiaalisia ongelmia, kuten riippuvuutta, rikollisuutta ja syrjäytymistä tarjoamalla tukea ja kuntoutusta. Sen Restorative Justice -ohjelma, jota toteutetaan yhteistyössä valvontapalvelun kanssa, hyötyy projektin koulutustoiminnasta.

Lopuksi ALDA tuo asiantuntemustaan yhteisöjen osallistumisesta ja projektin levittämisestä, laajentaen projektin vaikutusta ja näkyvyyttä Euroopan tasolla.

Mitkä ovat yhteistyön edut eurooppalaisten kumppanien kanssa projektin tavoitteiden saavuttamiseksi?

Projektin eurooppalainen ulottuvuus edistää erilaisten ideoiden ja käytäntöjen vaihtoa Restoratiivisen oikeuden kentällä Italiassa, Suomessa ja Irlannissa, mahdollistaen innovatiivisten lähestymistapojen luomisen EU-tasolla. Eri EU-maiden yhteistyön ansiosta projekti luo yhteisen tietopohjan

kansallisiin tarpeisiin ja kerää tietoa kohderyhmiltä kehittääkseen tarkoituksenmukaisia koulutusohjelmia.

Projektin kumppanit edistävät keskinäistä oppimista ja vahvistavat kansainvälistä yhteistyötä monipuolisilla taidoillaan, erityisesti kartoittamalla eurooppalaisia restoratiivisen oikeuden käytäntöjä ja järjestämällä koulutustilaisuuksia, jotka tuottavat sähköisen käsikirjan. Se yhdistää teorian ja käytännön kokemuksen laajempaan käyttöön.

b. Ennaltaehkäisy restoratiivissa käytänteissä ja restoratiivisessa oikeudessa

“Sinun täytyy laskea ääntäsi ja katsoa ylöspäin.” - Renzo Piano

“Onni ei ole ristiriitojen poissaolossa, vaan ristiriitojen harmoniassa. Juuri tämä harmonia on rakentavaa.” - Roberto Benigni

Ennaltaehkäisyn käsite

Etymologisesti termistä ‘pre-venio’ johdettu prevent (ennaltaehkäistä) tarkoittaa kahta asiaa: 1. saapua ensin, 2. ennakoida, estää tai välttää jotain negatiivista ja vaarallista (Malizia, Nanni, PELLEZO, 2008).

Tämä tarkoittaa eri muuttujien käsittelyä, sekä rakenteellisia että dynaamisia, mutta niiden välttämättömyys tavoitteiden saavuttamiseksi herättää useita kysymyksiä. Esimerkkinä tämän tyyppisistä kysymyksistä: Mikä palvelu pitäisi ottaa käyttöön? Kuka päättää, mikä on negatiivista ja vaarallista? Miten voin ennakoida ja ehkäistä sitä? Tämä tarkoittaa, että projektissa, jonka tavoitteena on ennaltaehkäisy, on oltava selkeä seuraavista seikoista: mihin päämäärään huomio kohdistetaan, mihin toiminta-alueeseen toimet suuntautuvat, mikä on intervention sisältö ja mitkä ovat tavoitteet, olivatpa ne “negatiivisia” (välttäminen ja/tai poistaminen) tai “positiivisia” (mahdollisuuksien luominen ja/tai suojaavien tekijöiden tukeminen) (Malizia, Nanni, PELLEZO, 2008).

Restoratiivisen lähestymistavan myönteiset tavoitteet näkyvät Italian katukasvatushankkeissa, joissa yhteistyö yhteisön kanssa ja eri sidosryhmien osallistuminen ovat olennaisia toimintoja tukiverkoston luomiseksi konfliktitilanteisiin ja jopa tilanteisiin, joissa on potentiaalia kehittyä konfliktiksi. Esimerkiksi yhdessä interventiossa supermarketin kassat saivat ohjeen ottaa yhteyttä poliisiin yksityishenkilöinä, yhdistäen heidät uudelleen asianmukaisiin palveluihin yhteisössä. Tämä tehtiin, koska kassahenkilöiden mukaan heidän työnantajansa toimiva yritys ei ollut tukenut heitä nuorten ryhmän häiritsevän käyttäytymisen käsittelyssä.

Lukuisat kokemukset osoittavat, että todellisuudessa toteutetut toimenpiteet ovat Italiassa enimmäkseen "rankaisevia", eli ne eivät ainoastaan ennakoivat vaikeuksia ja tarpeita, vaan ne pannaan täytäntöön vasta vahingollisen tapahtuman tapahduttua. Nämä toimenpiteet kuuluvat kaikkien niiden käytäntöjen piiriin, joita pidetään tertiäärisenä ehkäisyinä, joiden tarkoituksena on korjata tai vähentää tapahtuman seurauksia.

Italiassa esimerkiksi koulussa käytetyin seuraamus negatiivisesta käyttäytymisestä on oppilaan väliaikainen erottaminen. Ne koulut, jotka tunnistavat erottamisen täysin rangaistustoimenpiteenä ovat enemmän ja enemmän siirtymässä vaihtoehtoihin menettelyihin. Tämä mahdollistaa nuoren tunnistamisen oman menneisyytensä kokonaisuudessa pelkän kyseessä olevan tapahtuman yli ja luo pohjan restoratiivisille käytännöille yhdistämällä hänet muihin asianosaisiin (uhrit ja kouluyhteisö).

Turvallisuuspolitiikan alalla syntyy uusi ennaltaehkäisyn muoto, joka suosii toimenpiteitä, joissa aktiivisina toimijoina ovat suoraan ne osapuolet joihin teot ovat eniten vaikuttaneet, mm. yhteisön sidosryhmät. Heitä ei enää pidetä pelkästään interventioiden kohteina, vaan niiden edistäjinä, mikä kutsuu osallisia vastuunottoon. Tämä toimintaparadigma korostaa paikallisten ratkaisujen etsimistä yhdessä tunnistettuihin ongelmiin ja tarpeisiin. Tämä projekti sisältää kolmenlaista ennaltaehkäisyn muotoa: tilanteellisen, sosiaalisen ja yhteisölähtöisen.

- **Tilanteellinen ennaltaehkäisy** perustuu oletukseen, että suora interventio sosiaalisessa kontekstissa on tarpeen poikkeavan käyttäytymisen ja rikollisuuden vähentämiseksi ympäristön systemaattisen ja jatkuvan uudelleenjärjestelyn kautta (Selmini, 2004).
- **Sosiaalinen ennaltaehkäisy** puolestaan pyrkii edistämään muutoksia yhteisön sosiaalisissa olosuhteissa kokonaisvaltaisen sosiaaliseen hyvinvointiin suuntautuvan politiikan avulla, vaikuttaen moniin toiminta-alueille (nuoriin kohdistuva, perhepolitiikka jne.).
- **Yhteisölähtöinen ennaltaehkäisy** pyrkii yhteisön osallistamiseen. Tähän kuuluvat käytännöt, jotka voimaannuttavat kansalaisia ja joiden tarkoituksena on vahvistaa yhteisön luonnollisia puolustuskykyjä osallistumismuotojen kehittämiseksi yhdistysten ja uusien solidaarisuuden muotojen kautta (Garland, 1996).

Restoratiivisten käytänteiden ja restoratiivisen oikeuden toimien edistäminen tarkoittaa päivittäisen verkostoitumisen ja ennaltaehkäisyn hyödyntämistä, mikä mahdollistaa niihin osallistuville itsensä toteuttamisen. Tavoitteena on siirtyä pois pelkästään hyvinvointiyhteiskuntajärjestystä ylläpitävistä (ja jopa rangaistuksellisista) käytännöistä ja sen sijaan ottaa käyttöön käytännöt, jotka tunnistavat ihmisten kyvykkyyden olla osa rakentamaansa yhteisöä. Tavoitteena on siis katkaista rangaistustoimien ketju, jotka kohdistuvat vain vahingosta vastuussa oleviin. Sen sijaan suositaan arvopohjaisia järjestelmiä, jotka kykenevät tuottamaan myönteisiä henkilökohtaisen ja sosiaalisen elämän malleja, samalla ottaen huomioon

myös muut tapahtumaan osalliset.

Kiteytetysti, restoratiivisuudella pyritään luomaan suhde, joka keskittyy ihmisiä välittämiseen ja on jatkuvaa, toisin kuin satunnainen ehkäisy ja yksittäiset interventiot. Tämä edellyttää panostamista arkisiin, tavanomaisiin käytäntöihin (jolloin restoratiivisista käytännöistä tulee systemaattisia) pelkkien kriisitilanteisiin reagoimisen sijaan. Olennainen osa tätä lähestymistapaa on kasvatuksellinen näkökulma, joka on luotu ehdotetuilla restoratiivisilla työkaluilla. Nämä työkalut korostavat tiiviisti restoratiivista prosessia, ihmissuhteita ja osallisten tarpeita.

c. Fasilitaattori

The European Forum for Restorative Justice (EFRJ) määrittelee restoratiivisen oikeuden tavoitteena “yhdistää ihmiset korjaamaan oikeudenmukaiset suhteet”. Tämä tarkoittaa, että restoratiivinen paradigma perustuu haluun palauttaa merkityksellinen rooli vahinkoa kokeneelle, vahingon aiheuttaneelle ja yhteisölle konfliktin ratkaisemisessa.

Esimerkkejä kansainvälisesti testatuista restoratiivisista käytänteistä ovat muun muassa conferencing-menetelmä, perhekonferenssit ja rauhanpiirit. Merkittävät yhteisön edustajat (aina perheistä paikallisiin instituutioihin) kutsutaan myös osallistumaan prosessiin.

Perimmäisenä tavoitteena on ohjata asianosaisia konfliktien ratkaisuun ja sellaisen sopimuksen etsimiseen, joka voi toisaalta johtaa kaikkien osapuolten aseman tunnustamiseen ja toisaalta johtaa toimintaan, joka symboloi rikoksen aiheuttaman vahingon korvaamista.

Fasilitaattorilla/sovittelijalla on tärkeä rooli restoratiivisissa prosesseissa. Hän noudattaa asiaankuuluvan lainsäädännön edellyttämiä ja sääntelemiä tehtäviä varmistaen, että ohjaavia periaatteita noudatetaan. He siis suojelevat asianosaisia takaamalla heille muun muassa vapaan osallistumisen ja antamalla heille riittävästi tietoa prosessin luonteesta ja sen mahdollisista tuloksista ja seurauksista.

Fasilitaattorilla/sovittelijalla on kaksi erityisen keskeistä ominaisuutta: Ensimmäinen on tasavertainen etäisyys, joka erottaa heidät kolmannen osapuolen roolista, mutta vaatii heiltä joustavuutta sovittelun kannalta ja heidän on muutettava tasavertaisen etäisyyden asemaansa, jos he havaitsevat epätasapainoa osapuolten välillä (S. Ciappi ym., 2020). Toinen ominaisuus on kyky sopeutua ja kiinnittää huomiota käytettyyn kieleen riippuen siitä, keiden kanssa he kommunikoivat työskennellessään restoratiivisten työkalujen kanssa. Tässä suhteessa on välttämätöntä, että heillä on riittävä koulutus ja monialainen valmennus.

Yhteenvetona voidaan todeta, että heidän on oltava ammattilaisia, jotka kykenevät "tarjoamaan vankkoja ja turvallisia alustoja, joiden avulla ihmiset ovat valmiita menemään henkilökohtaiselle tasolle – esimerkiksi kertomalla tarinoita itsestään ja tarpeistaan – ja helpottamaan vaikeita töitä – muiden tunnistamista –" kuvittelemalla restoratiiviset prosessit todellisina rakennustelineinä” ("scaffolding method", Chapman, Route 2025 -koulutus).

Rakennustelineet, jotka tulisi myös pystyttää etukäteen ennaltaehkäisyä silmällä pitäen.

Restoratiivista lähestymistapaa ei voida ymmärtää tarkkana ja jäykkänä menetelmänä, vaan pikemminkin sellaisena, joka ehdottaa arvoja, periaatteita ja prosesseja, joita mukautetaan kuhunkin kontekstiin ja kulttuuriin. Niin sanotun "kulttuurisen nöyryyden" (cultural humility) ohjaamana sovittelija rakentaa sopivat viitekehykset, jotka vaihtelevat tietyn tapahtuman, kontekstin ja mukana olevien ihmisten, mukaan. Toisaalta he käyttävät lähestymistapaa, joka mahdollistaa mukana olevien ihmisten kertoa oman tarinansa.

2. Yhteinen visio

Keskeinen perusta, jonka inspiraationa toimii Tim Chapmanin ”Route Training of Trainers” koulutus

”Et voi palata muuttamaan alkua, mutta voit aloittaa siitä missä olet ja muuttaa lopun.” – C. S. Lewis

”Kaikki tarinat sisältävät totuuden. Ongelmana on, että niiden totuus on vaillinainen.” – Chimamanda Ngozi Adichie

Nämä sitaatit muistuttavat meitä siitä, että vaikka emme voi muuttaa menneisyyttä, voimme muovata tulevaisuutta sitoutumalla täysin nykyhetkeen. Jokainen näkökulma tuo oman panoksensa oikeuden kokonaiskuvaan, mutta mikään yksittäinen tarina ei ole kokonainen yksistään. Tämän omaksuminen edellyttää nöyryyttä, uteliaisuutta ja sitoutumista yhteiseen totuuteen.

Rakennusteline metafora: jäsenneily tuki restoratiivisille käytännöille ja restoratiiviselle oikeudelle

Rakennusteline metafora viittaa tarpeeseen toimia kiinteän ja vankan perustan varassa, joka vastaa restoratiivisen oikeuden arvoja ja periaatteita, jotka ovat olennaisia restoratiivisessa työssä. Muu osa rakennustelineestä mukautuu sen rakennuksen tyyppiin, joka on tarkoitus ”korjata” (=käsiteltävä konflikti, osapuolten määrä ja ominaisuudet jne.).

Tässä mielessä restoratiivista oikeutta ei voida ymmärtää erityisenä, kiinteänä menetelmänä, vaan pikemminkin yhteisenä arvojen, periaatteiden ja prosessien kokonaisuutena, joka on mukautettava kuhunkin kontekstiin ja kulttuuriin.

Tunnustaminen: relationaalinen prosessi

Tunnustaminen ei ole pelkästään muodollinen teko, vaan relationaalinen ja transformatiivinen prosessi. Se edellyttää empatiaa, kuuntelemista ja vastuun ottamista. Se edistää rikoksen rikkomien sosiaalisten siteiden uudelleenrakentamista ja luo edellytykset vahingon korjaamiselle ja joissakin tapauksissa mahdolliselle sovinnolle.

Yhteisön osallistuminen: oikeus kuuluu kaikille

Restoratiivinen oikeus ja restoratiiviset käytännöt eivät kuulu vain

ammattilaisille, vaan ne kuuluvat yhteisölle, sillä yhteisö on “prosessin” keskeinen toimija. Kun yhteisöt osallistuvat, vaikutukset ovat merkityksellisempiä, kestävämpiä ja kulttuurisesti juurtuneita.

Ennaltaehkäisevä huolenpito restoratiivisessa oikeudessa

Restoratiivinen oikeus tuo mukanaan myös ennaltaehkäisyn kulttuurin, joka keskittyy suhteiden ja tunteiden vahvistamiseen ennen kuin vahinkoa tapahtuu, tavoitteena luoda resilienssiä omaavia yhteisöjä, jotka ovat paremmin varustautuneita käsittelemään konflikteja. Tämän viitekehyksen ytimessä on uhrien vapaaehtoisuuteen perustuva osallisuus ja sitä kautta heidän äänensä tunnustaminen olennaisena merkitykselliseen korjaamiseen. Oikeutta ei saavuteta eristyksissä, ja restoratiiviset käytännöt korostavat poliittista tietoisuutta tunnistamalla vallan järjestelmiä ja vastaamalla epävakauteen, epävarmuuteen, monimutkaisuuteen ja monitulkintaisuuteen visiolla, ymmärryksellä, selkeydellä ja ketteryydellä. Ammattilaisten tulee aina kysyä itseltään, mistä näkökulmasta he toimivat, ja olla tietoisia siitä, mitkä äänet ovat vahvoja ja mitkä puuttuvat.

Restoratiivisten käytäntöjen jatkumo

Restoratiivisten käytäntöjen jatkumo on malli, joka kuvaa restoratiivisen oikeuden lähestymistapojen ja interventioiden moninaisuutta. Ne on järjestetty janelle, joka ulottuu epämuodollisemmista ja ennaltaehkäisevistä käytännöistä strukturoituihin ja reaktiivisiin käytäntöihin, joita käytetään konfliktien tai rikosten käsittelyssä.

Kun vahinkoa on aiheutunut, mahdollisia kysymyksiä vastuussa olevalle henkilölle ovat: ”Mitä tapahtui? Mitä ajattelit silloin? Ketkä olivat osallisina ja miten?” Vahingon kokeneelle henkilölle kysymykset keskittyvät vaikutuksiin ja toipumiseen: ”Miltä sinusta tuntui? Mikä oli vaikeinta? Miten muut reagoivat?” Nämä kysymykset kutsuvat reflektioon, empatiaan ja mahdolliseen hyvitykseen.

Restoratiivisen oikeuden pilarit

Restoratiivisen oikeuden pilarit ovat oikeudet, velvollisuudet, vastuu ja kohtaaminen. Jokainen pilari kantaa mukanaan perustavanlaatuisia arvoja: ihmisarvo ja kunnioitus liittyvät kysymykseen ”Mitä tapahtui?”, vastuu ja solidaarisuus kysymykseen ”Mikä on merkityksellistä?”, huolenpito, oikeudenmukaisuus ja hyvitys kysymykseen ”Mitä toivoisit?”. Kohtaaminen tukee kaikkia näitä arvoja mahdollistamalla subjektiivisen totuuden, tunnustamisen ja sopimuksen syntymisen.

Restoratiivinen työ etenee osallisuudesta osallistumiseen ja lopulta hyvitykseen. Restoratiivista oikeutta ei kuitenkaan voida pakottaa: se edellyttää vapaaehtoista sitoutumista kaikilta osapuolilta itseltään.

Jaetut kokemukset

Useita restoratiivisen oikeuden keskeisiä piirteitä nousee selkeästi esiin tarkasteltaessa Kirikùn (Italia), Cornmarket Projectin (Irlanti, REFRAME-ohjelma) ja Suomen Sovittelufoorumi ry:n (SSF) tekemää käytännön työtä. Nämä esimerkit osoittavat, miten restoratiivisia periaatteita sovelletaan erilaisissa konteksteissa.

Kulttuurisensitiivisyys ja moninaisuus ovat näissä hankkeissa keskeisessä roolissa. Kirikù esimerkiksi mukauttaa kasvatukselliset ja restoratiiviset ohjelmansa yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen tiettyihin tarpeisiin varmistuen, että interventiot ovat sosiaalisesti merkityksellisiä. Samoin SSF mukauttaa sovittelukäytäntöjä kouluissa ja asuinyhteisöissä huomioimaan alueellisia ja kulttuurisia eroja, parantaen saavutettavuutta ja vaikuttavuutta eri väestöryhmien keskuudessa. SSF:n lähestymistapa on kulttuurisensitiivinen ja tunnistaa historiallisen syrjinnän ja kollektiivisten kokemusten vaikutuksen yhteisöihin.

Hankkeet käsittelevät myös valtasuhteita ja rakenteellista eriarvoisuutta aiempaa täsmällisemmin. Kirikùn sosio-kasvatukselliset ohjelmat vankiloissa ja yhteisökonfliktien hallinnassa korostavat tarvetta puuttua sosiaaliseen syrjäytymiseen ja rakenteellisiin ongelmiin. Samoin SSF:n naapuruussovittelu käsittelee asuinalueiden taustalla olevia valtasuhteita ja korostaa restoratiivisen oikeuden roolia näiden dynamiikkojen haastamisessa ja muuttamisessa.

Pitkäaikainen vaikutus yhteisöön ja kestävyys ovat keskeisiä elementtejä. Kirikù edistää jatkuvan restoraation kulttuuria esimerkiksi maakunnallisten restoratiivisen oikeuden pyöreän pöydän keskustelujen, yhteisökonfliktien hallinnan, kaduille jalkautuvan työn ja koulusovittelun kautta, kannustaen pysyvään yhteisölliseen sitoutumiseen verkostotyön ja yhteistyön avulla. SSF tukee alueellisia ammattilaisryhmiä, jotka ylläpitävät ja kehittävät restoratiivisia käytäntöjä ajan myötä varmistuen toimintakulttuurin jatkuvuuden.

Keskeinen käytännöllinen elementti näissä hankkeissa on ammattilaisten koulutus ja osallistaminen. Kirikù korostaa pätevien fasilitaattorien ja kasvattajien roolia, jotka tekevät yhteistyötä koulujen, perheiden ja

oikeuslaitoksen kanssa. SSF tarjoaa kattavia koulutusohjelmia aikuisille, lapsille sekä kasvatus- ja opetushenkilöstölle, vahvistaen heidän rooliaan sovittelijoina ja restoratiivisina toimijoina yhteisöissään. Tällainen osaamisen vahvistaminen on olennaista restoratiivisen oikeuden johdonmukaiselle ja eettiselle soveltamiselle.

Hankkeissa korostuu myös tulosten ja vaikuttavuuden mittaaminen. Esimerkiksi REFRAME-ohjelma Cornmarket Projectissa hyödyntää COAIM-järjestelmää käyttäytymisen muutoksen, vastuunoton ja henkilökohtaisen kehityksen seuraamiseen, tarjoten dataan perustuvaa näyttöä vaikutuksista. Tämä lähestymistapa varmistaa, että restoratiiviset aloitteet pysyvät tavoitteellisina ja voivat osoittaa konkreettisia tuloksia sidosryhmille.

Lopuksi, nämä aloitteet tunnistavat restoratiiviseen oikeuteen sisältyvät monimutkaiset haasteet ja rajoitteet. Ne omaksuvat traumainformoidun lähestymistavan, asettavat turvallisuuden etusijalle ja mukauttavat interventiot osallistujien valmiuksiin ja saatavuuteen. Tämä sensitiivisyys auttaa navigoimaan konfliktin ja vahingon monimutkaisuudessa huolellisesti ja vaikuttavasti.

3. Mitä restoratiivinen oikeus tarkoittaa?

*"Restoratiivinen oikeus ei tarkoita sitä, että pakotamme ihmiset tekemään sen, mitä ajattelemme heidän tekevän. Se tarkoittaa tilan luomista, jossa he voivat kertoa totuuden, ottaa vastuuta ja aloittaa paranemisen prosessin."
– Howard Zehr*

Mitä restoratiivinen oikeus tarkoittaa Cornmarket Projectille (CMP)?

Cornmarket Project (CMP) -hankkeelle restoratiivinen oikeus tarkoittaa ensisijaisesti ihmissuhteita. Se ei ole pelkästään prosessi, jossa tavataan rikoksentekejiä vahingon jo tapahduttua, vaan laajempi filosofia, joka tunnistaa vahingon, antaa äänen kaikille osallisille ja tukee hyvitystä sekä uudelleenintegraatiota.

Lähestymistapamme korostaa kolmea keskeistä periaatetta:

- Vapaaehtoisuus: osallistumisen on oltava aito valinta sekä uhreille että rikoksentekejiä.
- Ääni: kaikkien osapuolten, erityisesti uhrien, kokemukset on tunnustettava ja heidän tarpeitaan kunnioitettava.
- Muutos: restoratiivisen oikeuden tulee tukea vastuunottoa ja käytöksenmuutosta, mutta samalla sen tulee luoda turvallisempia ja yhtenäisempiä yhteisöjä.

Pidämme restoratiivista oikeutta täydentävänä, ei korvaavana, suhteessa muihin kuntoutus- ja tukiohjelmiin, joita toteutamme riippuvuudesta toipuville, asunnottomuutta kokeville ja rikosprosessissa mukana oleville henkilöille. CMP työskentelee jo vuosittain satojen rikoksentekejiä kanssa käytöksenmuutosta ja prososiaalisuutta edistävien ohjelmien kautta. Määrittelemme intervention kuitenkin restoratiiviseksi oikeudeksi vain silloin, kun siihen osallistuvat aktiivisesti sekä uhri että rikoksentekejiä ja tarvittaessa myös laajempi yhteisö.

Lyhyesti sanottuna CMP:lle restoratiivinen oikeus tarkoittaa dialogin ja korjaavien tilojen luomista, jotka palauttavat suhteita ja edistävät vastuunottoa samalla varmistuen etteivät uhrit jää sivuun prosessissa, joka Irlannissa on liian usein keskittynyt rikoksentekejiä.

Mitä restoratiivinen oikeus tarkoittaa Kirikülle?

Kirikülle restoratiivinen oikeus on lähestymistapa, jonka tavoitteena on käsitellä vahinkoa tai vahingon riskiä (tietoisuuden lisäämisen ja ennaltaehkäisyn kautta) osallistamalla aktiivisesti kaikki konfliktin vaikutuspiirissä olevat, mukaan lukien uhrit, tekijät ja yhteisö. Puolueettoman kolmannen osapuolen fasilitoiman dialogin kautta pyritään saavuttamaan yhteinen ymmärrys, jotta tehty vääräys voidaan korjata ja kunnioituksen, vastuun ja solidaarisuuden suhteet voidaan korjata. Toisin kuin perinteinen rangaistuskeskeinen (retributive) oikeus, joka keskittyy lain rikkomiseen ja rangaistukseen, restoratiivinen oikeus keskittyy ihmissuhteisiin ja ihmisarvoon pyrkien muuttamaan konfliktien dynamiikkaa ja edistämään syvällistä muutosta yhtä lailla sekä yksilötasolla että sosiaalisella tasolla.

Tämä on tietty menettelytapa, jota voidaan soveltaa erilaisissa konteksteissa koulutuksesta turvallisuuteen, perheestä yhteisöön, ja joka edistää konfliktien ennaltaehkäisyä ja vastuullisten yhteisöjen rakentamista.

Lähestymistapamme korostaa kolmea keskeistä periaatetta:

Yhteinen vastuu: tietoisuuden edistäminen kaikkien konfliktissa osallisten roolista ja sen seurauksista sekä heidän kannustamisensa osallistumaan sen ratkaisemiseen.

Huolenpito: huomion kiinnittäminen ilmaistuihin ja/tai ilmaisemattomiin tarpeisiin, jotka liittyvät konfliktissa loukattuihin arvoihin ja aiheutettuun vahinkoon.

Verkosto: kaikkien toimijoiden (julkisten ja yksityisten) aktivointi monimuotoisten ja integroitujen toimintojen rakentamiseksi.

Restoratiivinen oikeus tarjoaa näin innovatiivisen näkökulman, joka ylittää rankaisevan lähestymistavan ja edistää inklusiota, osallisuutta ja vastavuoroista tunnustamista.

Mitä restoratiivinen oikeus tarkoittaa Suomen Sovitteluforumille (SSF)?

SSF edistää sovittelun ja muiden restoratiivisten lähestymistapojen käyttöä erilaisten konfliktien ja riitojen ratkaisemisessa Suomessa. Sen toimintaa ohjaa visio monimuotoisesta yhteiskunnasta, jossa yksilöt ja yhteisöt käyttävät dialogia, sovittelua ja restoratiivisia käytäntöjä paitsi konfliktien ratkaisemiseen myös niiden ennaltaehkäisyyn ja keskinäisen ymmärryksen vahvistamiseen.

SSF:n sateenvarjon alla toimii kaksi keskeistä ohjelmaa, jotka edistävät restoratiivisia käytäntöjä eri yhteiskunnan alueilla:

VERSO-ohjelma toimii opetus- ja kasvatuskentällä.

Suomalaisissa kouluissa ja varhaiskasvatuksessa restoratiivisia käytäntöjä ja sovittelua käytetään lapsiystävällisinä ja rakentavina menetelminä haastavien tilanteiden, epätoivotun käyttäytymisen ja kiusaamistilanteiden käsittelyssä. Tavoitteena on vahvistaa demokratiaa ja lasten osallisuutta, vahvistaa ihmissuhteita ja edistää sosiaalista ja tunnetietoista oppimista myös konfliktien aikana. Konfliktit ja riidat nähdään oppimismahdollisuuksina, ja lapset tunnustetaan aktiivisiksi ja kykeneviksi asiantuntijoiksi omissa vertaisryhmissään ratkaisemassa sosiaalisia tilanteita yhdessä.

Asumisrauhan keskus (ASK) soveltaa restoratiivisia menetelmiä naapuruusriitojen ja eri väestöryhmien välisten jännitteiden käsittelyyn. Sen työ keskittyy yhteisöllisyyden, luottamuksen ja rauhanomaisen rinnakkaiselon rakentamiseen sovittelun ja conferencing – menetelmän avulla. Restoratiivisen oikeuden ytimessä on usko siihen, että kestävä rauha voidaan saavuttaa vain, kun konfliktista suoraan vaikutuksen saaneet osallistuvat aktiivisesti sen käsittelyyn ja ratkaisemiseen. Osallisuus, dialogi ja keskinäinen kunnioitus eivät ole pelkästään prosessin periaatteita – ne ovat pysyvän yhteiskunnallisen harmonian perusta.

4. Restoratiivinen oikeus eri projektien maissa

Restoratiivinen oikeus Irlannissa

*"Restoratiivinen oikeus ei kysy vain, miten rankaisemme, vaan miten me parannamme miten palautamme luottamuksen, ihmisarvon ja kuulumisen tunteen vahingon jälkeen."
– John Braithwaite*

Irlannissa restoratiivinen oikeus laajenee edelleen pilottihankkeiden ja asiantuntijoiden palvelujen ulkopuolelle. Cornmarket Project on yksi yhteisöorganisaatioista, joka työskentelee suoraan tuomioistuinten ja yhdyskuntaseuraamuspalvelun kanssa tarjotakseen restoratiivisen oikeuden interventioita.

Irlannin kontekstia luonnehtii kaksi todellisuutta:

Vahva lainsäädännöllinen tunnustaminen: Irlanti on sitoutunut restoratiiviseen oikeuteen EU:n direktiivin 2012/29/EU mukaisesti, ja oikeusministeriö on korostanut restoratiivista oikeutta osana tulevaa strategiaansa.

Hajanainen toimeenpano: Monet organisaatiot keskittyvät edelleen rikoksenteekijöiden kuntoutukseen ja nimeävät sen restoratiiviseksi oikeudeksi, vaikka uhrit eivät ole mukana. Yhtenäisyys on rajallista eri puolilla maata.

CMP:ssä pyrimme mallintamaan laajempaa ja syvällisempää lähestymistapaa. Korostamme traumainformoitua fasilitointia, motivoivan haastattelun taitoja sekä tasapainoa proaktiivisten (suhteiden rakentaminen) ja reaktiivisten (vahingon korjaaminen) käytäntöjen välillä. Sisällyttämällä restoratiivisen oikeuden yhteisöperustaisiin seuraamuksiin ja yhdistämällä sen muihin palveluihimme (päihdekuntoutus, asumisen tuki, sosiaalinen yritystoiminta) osoitamme, miten restoratiivinen oikeus voidaan integroida todellisiin kuntoutuspolkuihin.

Restoratiivinen oikeus Italiassa: Kirikù Social Cooperative

Cartabia Reform -voimaantumisen myötä restoratiivinen oikeus on saanut uuden institutionaalisen tunnustuksen, ja restoratiivisen oikeuden keskusten (Restorative Justice Centers) käynnistäminen on parhaillaan

määrittelyvaiheessa. Cartabia Reform -uudistus toi ensimmäistä kertaa Italiaan kattavan restoratiivista oikeutta koskevan sääntelyn lainsäädäntöasetuksella 150/2022. Tavoitteena on tarjota rikosprosessille täydentävä polku, joka mahdollistaa uhrin ja tekijän aktiivisen osallistumisen puolueettoman kolmannen osapuolen avustuksella konfliktin ja sen seurausten ratkaisemiseen.

Huomiona; restoratiivisen oikeuden kääntäminen englannista italiaksi voi olla harhaanjohtavaa, koska se viittaa korjaavaan (reparing model) malliin rankaisukeskeisen (rebutive) oikeusparadigman sisällä.

Tässä kontekstissa Kirikù on yksi keskeisistä toimijoista, erityisesti Trevison ja Bellunon maakunnissa, kokeillen innovatiivisia lähestymistapoja ja käytäntöjä, jotka keskittyvät vastuuseen, huolenpitoon ja vahingon korjaamiseen.

Yhteistyö perustuu kolmeen pääalueeseen:

- **Rikoksenteelijät:** toteutetaan koulutuksellisten ohjelmien, käytännön kokemusten ja sovittelun kautta yhteistyössä oikeusjärjestelmän kanssa, kuten Karabà-, Ricucire Responsabile- ja Liberi di Crescere -hankkeissa.
- **Rikoksen uhrit:** toteutetaan pääasiassa "Victims Helpdeskin" (rikoksen uhrien vastaanotto-, hoiva- ja tukikeskus) kautta, joka toimii Trevisossa ja Bellunossa Re-Agire- ja You-Be-Hub projektien puitteissa yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa; lisäksi ihmisten osallistaminen ihmiskirjastojen kautta
- **Yhteisöt:** toteutetaan aloitteiden kautta, jotka osallistavat kouluja, perheitä ja paikallisyhteisöä, kuten Kintsugi-projektit, koulusovittelun käynnistäminen yhteistyössä La Voce -yhdistyksen kanssa sekä katutyö, jotka edistävät ennaltaehkäisyä ja aktiivista kansalaisuutta.

The Kirikù Cooperative osallistuu aktiivisesti myös Trevison maakunnalliseen restoratiivisen oikeuden pöytään sekä Bellunon Intertavolo Percorsi di Giustizia, Comunità e Riparazione -verkostoon (Oikeus, yhteisö ja hyvitys -foorumi), jotka ovat instituutioiden välisiä keskustelufoorumeita tavoitteenaan rakentaa vakaa ja jaettu verkosto, joka keskittyy ihmissuhteiden ja sosiaalisen vastuun arvoon.

Osuuskunnan työ perustuu näin ollen näkemykseen, jossa oikeutta ei ymmärretä pelkkänä rangaistuksena, vaan mahdollisuutena rakentaa uudelleen ihmisten ja yhteisöjen välisiä siteitä kuuntelemisen, vastuun ja hyvityksen prosessien kautta.

Restoratiivinen oikeus Suomessa

Suomessa restoratiivista oikeutta ja sovittelua edistetään monilla yhteiskunnan sektoreilla. Kansallisesti säädelyihin käytäntöihin kuuluvat rikos- ja riita-asioiden sovittelu sekä tuomioistuinsovittelu, jotka molemmat on aktiivisesti integroituneet oikeusjärjestelmään.

Oikeuslaitossektorin ulkopuolella restoratiivisista lähestymistavoista on tullut vakiintunut osa konfliktien käsittelyä eri yhteisöissä. Esimerkiksi SSF:n alaiset ohjelmat toimivat restoratiivisen oikeuden periaatteiden ja arvojen mukaisesti. VERSO-ohjelma edistää restoratiivisia käytäntöjä varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tukien sekä konfliktien ja kiusaamisen ennaltaehkäisyä että niiden käsittelyä. Asumisrauhan keskus soveltaa restoratiivisia menetelmiä naapuruusriitojen ja väestöryhmien välisten jännitteiden käsittelyyn vahvistaen yhteisösuhteita ja rinnakkaiseloä sovittelun ja conferencing menettelyn avulla.

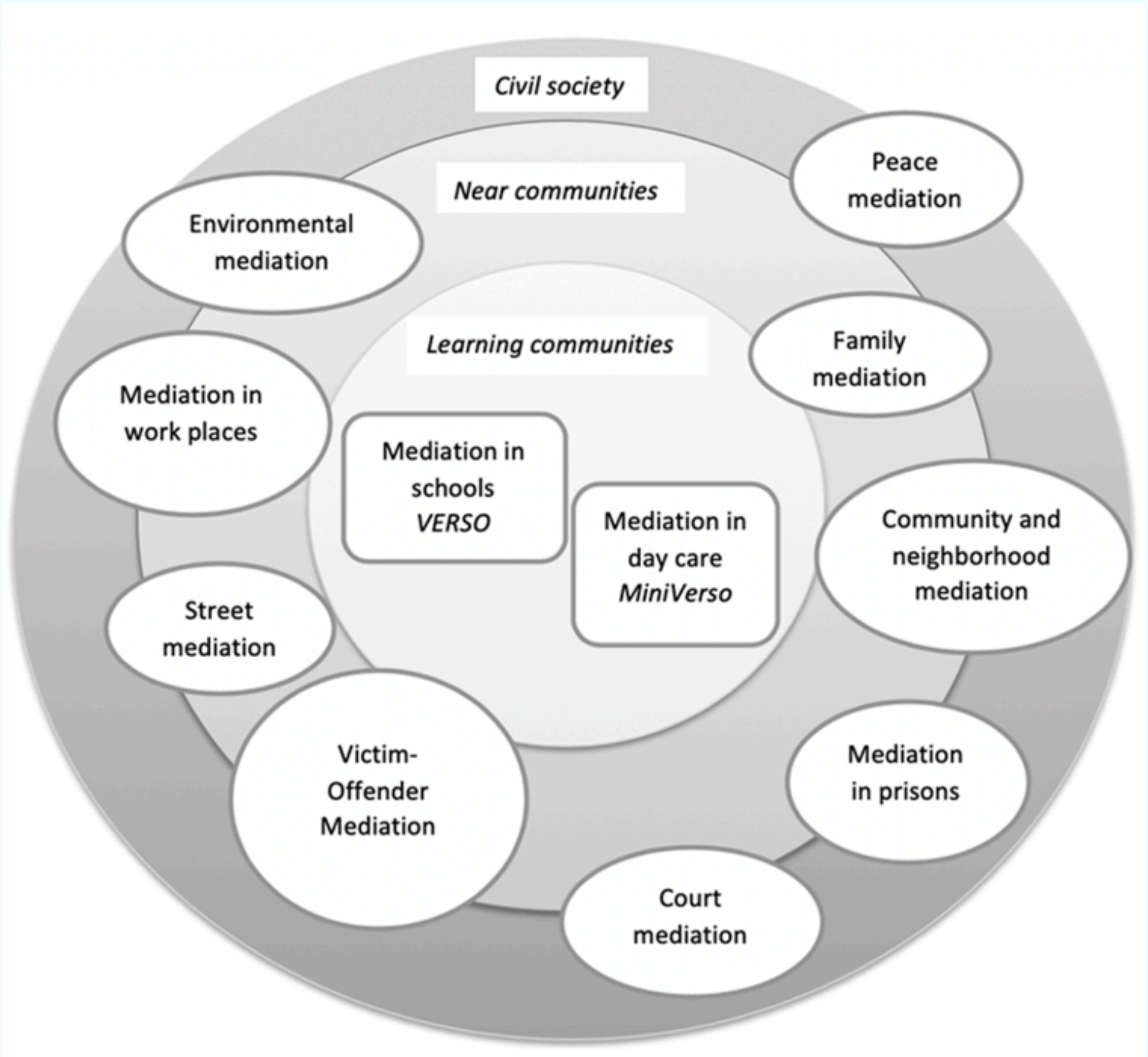
Monet kansalaisyhteiskunnan organisaatiot integroivat restoratiivisia lähestymistapoja yhteisö- ja kohtaamistyöhönsä, mikä heijastaa kasvavaa ymmärrystä siitä, että restoratiiviset käytännöt voivat vahvistaa luottamusta, osallisuutta ja sosiaalista koheesiota yhteiskunnan eri tasoilla.

Suomessa restoratiivinen oikeus voidaan näin nähdä integroituna lähestymistapana, joka ulottuu oikeuslaitosjärjestelmän ulkopuolelle. Sovittelu ja restoratiivinen dialogi nähdään tärkeinä kansalaistaitoina – tapoina kommunikoida ja ratkaista erimielisyyksiä, jotka edistävät keskinäistä ymmärrystä ja rauhaa arjessa.

Vaikka termiä sovittelu käytetään Suomessa laajasti, se viittaa usein monenlaisiin prosesseihin, jotka perustuvat restoratiivisiin arvoihin. Keskeinen haaste – ja mahdollisuus – on eri restoratiivisten toimijoiden kokoaminen yhteen jakamaan kokemuksia ja kehittämään käytäntöjä yhteistyössä.

Suomalaisen yhteiskunnan kehittyessä ja yhteisöjen muuttaessa muotoaan on yhä tärkeämpää tutkia yhdessä restoratiivisiin prosesseihin osallistuvien kanssa, mitä ”yhteisö” tarkoittaa kussakin kontekstissa – ja keiden tulisi osallistua näihin prosesseihin. Tässä mielessä restoratiivinen oikeus ei koske ainoastaan konfliktien ratkaisemista, vaan myös ihmissuhteiden, kuulumisen ja jaetun vastuun jatkuvaa uudelleenmäärittelyä muuttuvassa yhteiskunnassa.

Alla oleva kuvio havainnollistaa suomalaisessa yhteiskunnassa tarjottavia restoratiivisia käytäntöjä ja sovittelupalveluja. Rajat eri tasojen ja palvelujen välillä ovat läpileikkaavia ja osittain päällekkäisiä elämänvaiheiden ja arjen tapahtumien kanssa. Sovittelukulttuurin vahvistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa edistää konfliktinhallinnan käytäntöjen läpinäkyvyyttä ja jatkuvuutta sekä vahvistaa kansalaisten toimijuutta heidän paikallisissa sosiaalisissa yhteisöissään ja kansalaisyhteiskunnassa.

Sovittelupalvelut Suomessa (Gellin, M. 2022)

5. Restoratiivinen oikeus reaktiivisena ja restoratiiviset käytänteet proaktiivisina lähestymistapoina

Restoratiivinen oikeus (RJ) voidaan ymmärtää prosessina, joka tapahtuu vahingon jo tapahduttua. Vaikka tämä on totta, se on vain osa kokonaisuutta. RJ sisältää myös proaktiivisen ulottuvuuden: tapoja toimia ja olla yhdessä siten, että suhteet vahvistuvat, luottamus rakentuu ja vahingon tai konfliktin todennäköisyys tulevaisuudessa vähenee.

Siinä missä perinteiset oikeusjärjestelmät tukeutuvat ensisijaisesti rangaistukseen toimenpiteenä rikkomuksiin, restoratiivinen oikeus tarjoaa vastavuoroisen lähestymistavan, joka pyrkii korjaamaan vahingon osallistaen kaikki osapuolet – uhrit, rikoksentekijät, perheet ja yhteisöt – dialogiseen prosessiin, joka edistää vastuunottoa. Tämä malli tunnistaa vahingon emotionaalisen vaikutuksen ja tarjoaa jäsennellyn tavan käsitellä asiaa suoraan, tavoitellen sellaista oikeuden kokemusta, jota pelkkä rangaistus ei voi tuottaa. (European Study on Restorative Juvenile Justice)

Tähän peilaten, restoratiiviset käytännöt ovat proaktiivisia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on rakentaa vahvoja ja kunnioittavia ihmissuhteita ja yhteisöjä ennen konfliktien syntymistä. Edistämällä avointa viestintää ja tunnistamalla ihmisten tarpeet restoratiiviset käytännöt luovat tiloja, jotka lisäävät ymmärrystä yhteiskunnan jäsenten välillä. Näin restoratiiviset käytännöt auttavat ehkäisemään vahingontekoja ja vähentämään tulevien rikkomusten todennäköisyyttä. (European Study on Restorative Juvenile Justice)

Kun puhumme restoratiivisesta oikeudesta, on hyödyllistä tarkastella kahta ulottuvuutta: proaktiivista ja reaktiivista.

Proaktiivinen: ihmissuhteiden rakentaminen ennen ongelman syntymistä

Restoratiiviset ennaltaehkäisevät käytänteet luovat pohjaa yhteisön hyvinvoinnille. Asiaa voisi ajatella kuin talon rakentamista – kun perustukset on luotu huolellisesti vahvoiksi, se kestää enemmän painetta murtumatta (viittaus rakennusteline-metaforaan).

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ryhmässä tai yhteisössä luodaan tietoisesti yhteenkuuluvuuden, luottamuksen ja kunnioituksen tunnetta.

Ennaltaehkäisevä työ keskittyy seuraaviin asioihin:

- **Ihmissuhteiden vaaliminen arkisena käytäntönä** – ei vain silloin, kun jokin menee pieleen. Tämä tarkoittaa ajan käyttämistä siihen, että opimme tuntemaan toistemme vahvuuksia, tarinoita ja arvoja.
- **Yhteisten arvojen ja odotusten luominen** yhdessä ryhmän kanssa. On tärkeää, että nämä sopimukset tehdään yhteisesti, jotta ryhmällä on niihin omistajuus ja he sitoutuvat sovittuihin asioihin.
- **Säännölliset mahdollisuudet tulla kuulluksi** – esimerkiksi piireissä, check-in -kierroksilla tai epämuodollisissa keskusteluissa, joissa jokainen saa puheenvuoron. Kuunteleminen aidosti ja keskittyen osoittaa, että toisten sanat ovat arvokkaita.
- **Osallistava päätöksenteko**, erityisesti asioissa, jotka koskettavat suoraan ryhmää.
- **Jokaisen vahvuuksien ja ponnistelujen positiivinen huomioiminen**, jotta jokainen yksilö kokee olevansa arvostettu ja nähty yhteisössä.
- **Säännöllinen yhteisön tilanteen ja ilmapiirin reflektointi**, joissa kaikki voivat jakaa kuulumisiaan ja kertoa, miten heillä menee.

Kun ryhmät kehittävät näitä toimintatapoja, luottamus vahvistuu. Ja kun luottamus on vahva, väärinkäsityksiä ja pieniä jännitteitä on helpompi käsitellä ennen kuin ne eskaloituvat virallisiksi konflikteiksi.

Reaktiivinen: vahingontekoon vastaaminen rakentavasti

Riippumatta siitä, kuinka vahvaa proaktiivinen eli ennaltaehkäisevä työ on, vahinkoa tapahtuu silti. Reaktiivinen RJ tarjoaa viitekehyksen vastata tilanteisiin tavalla, joka käsittelee tilannetta aiheuttamatta lisää vahinkoa ihmissuhteille.

Reaktiivinen puoli RJ:ssä sisältää:

- **Painopisteen siirtämisen syyllistämisestä ymmärtämiseen**, kysyen ”Mitä tapahtui?” ja ”Keihin kaikkiin tämä on vaikuttanut ja miten?” sen sijaan että kysyttäisiin ”Kuka on syyllinen?”. Tarkoituksena on ymmärtää tapahtuneen vaikutus, ei vain etsiä ”syyllistä”.
- **Kaikkien mukaan ottamisen**, varmistaen että vahinkoa kokeneet, teosta vastuussa olevat ja muut osalliset voivat jakaa näkökulmansa ja että heidän äänensä tulee kuulluksi ja niitä kunnioitetaan prosessissa.
- **Tilaa vastuunotolle**, tukien vahingon aiheuttaneita ottamaan vastuuta ja hyvittämään teon.

- **Toimimista syntyneen harmin korjaamiseksi**, mikä voi sisältää anteeksipyynnön, korvauksen, yhteisöpalvelun tai käytöksenmuutoksen.
- **Seurannan**, jolla varmistetaan, että sopimuksen pidetään ja että ihmissuhteet todella korjaantuvat.

Näin konfliktitilanteesta tulee mahdollisuus oppia, ottaa vastuuta ja rakentaa luottamusta uudelleen sen sijaan, että henkilöä vain rangaistaan ja ihmissuhteet jätetään rikkoutuneiksi.

Esimerkiksi koulussa, jos yksi oppilas vahingoittaa toisen omaisuutta, restoratiivinen tapaaminen voi tuoda heidät yhteen keskustelemaan tapahtuneesta, tarkastelemaan sen vaikutuksia ja sopimaan merkityksellisestä tavasta palauttaa luottamus ja korvata aineellinen vahinko.

Miksi ammattilaiset tarvitsevat molempia?

Proaktiiviset ja reaktiiviset elementit eivät ole erillisiä "lisäosia", vaan ne ovat toisistaan riippuvaisia. Proaktiiviset strategiat luovat turvallisuuden ja luottamuksen kulttuurin, mikä helpottaa reaktiivisten prosessien toimivuutta vahingon tapahtuessa. Vastaavasti hyvin fasilitoidut reaktiiviset prosessit vahvistavat usein proaktiivista kulttuuria syventämällä keskinäistä ymmärrystä.

Vahva yhteisö tarvitsee molempia: luottamuksen rakentamista ja suunnitelman asioiden korjaamiseksi.

Kun nuoret oppivat ja käyttävät restoratiivisen oikeuden molempia ulottuvuuksia, he eivät ainoastaan ratkaise ongelmia, vaan luovat tiloja, joissa ihmiset kokevat olonsa turvalliseksi, kunnioitetuksi ja arvostetuksi joka päivä.

Proaktiivinen ja reaktiivinen restoratiivinen oikeus nuorten kanssa

Eurooppalaisen restoratiivisen oikeuden mallin tulee heijastaa yhteisön kulttuurista moninaisuutta ja tukea vahvasti yhteistä sitoutumista lasten oikeuksiin ja konfliktien ennaltaehkäisyyn. Toisin kuin mallit, jotka keskittyvät ensisijaisesti uusintarikollisuuden vähentämiseen, eurooppalainen lähestymistapa näkee restoratiivisen oikeuden ennaltaehkäisevänä ja kasvatuksellisenä prosessina. Tämä perustuu uskomukseen siitä, että lapsia ja nuoria tulee tukea heidän kehityksessään inklusiivisten, kunnioittavien ja osallisuutta edistävillä käytänteillä, jotka

auttavat heitä ymmärtämään tekojensa vaikutukset ja oppimaan elämään rakentavasti demokraattisissa yhteiskunnissa.

Ennaltaehkäisevät restoratiiviset käytännöt ovat keskeisiä tässä lähestymistavassa. Ne keskittyvät kunnioittavien ihmissuhteiden ja osallistavien yhteisöjen rakentamiseen vähentäen konfliktien todennäköisyyttä ennen vahingon syntymistä. European Model of Restorative Justice -mallin mukaan nämä käytännöt kehittävät kulttuurista pääomaa sisällyttämällä arvoja, kuten kunnioituksen, vastuun ja osallisuuden, arjen vuorovaikutustilanteisiin. Ne vahvistavat sosiaalista pääomaa nuorten, uhrien, perheiden ja yhteisöjen välisen yhteistyön kautta edistäen luottamusta ja tukevia suhteita. Samalla ne lisäävät tiedollista pääomaa tarjoamalla fasilitaattoreille ja ammattilaisille tietoa ja taitoja, joita tarvitaan restoratiivisten prosessien ohjaamiseen lasten oikeuksia ja tarpeita kunnioittavalla tavalla. (European Study on Restorative Juvenile Justice, s. 19, 23–24, 34–35)

Yhdistyneiden kansakuntien raportin Promoting Restorative Justice for Children (2016) mukaan RJ voi tukea lasten oikeuksien toteutumista keskittymällä vahingollisten tapahtumien seurauksiin ihmissuhteille ja tulevaisuudelle sekä etsimällä ratkaisuja, jotka estävät niiden toistumisen. Raportti korostaa, että restoratiivisia prosesseja voidaan soveltaa lapsia koskevissa tapauksissa rikoksen vakavuudesta riippumatta.

Kasvatuksen kentällä käsitettä kutsutaan useammin restoratiiviseksi lähestymistavaksi. Tällä termillä kuvataan paitsi yksittäisiä käytäntöjä myös niitä taustalla olevia arvoja, jotka muodostavat restoratiivisen työn perustan kouluissa. (Gellin, M. 2019.)

6. Osallistava prosessi

Vallan suhde vs. ihmissuhteen voima - uhrin ja ammattilaisten asiantuntijuuden tunnistaminen

Osallistava prosessi CMP:ssä ja Irlannissa (power of relationship vs. relationship of power)

"Kun ihmisille annetaan luottamus ja ääni omassa paranemisprosessissaan, he harvoin käyttävät sitä väärin. Restoratiivinen oikeus alkaa uskosta siihen, että ihmisarvo kasvaa osallistumisen kautta."
– Kay Pranis

Aito osallistava prosessi edellyttää siirtymää "vallan suhteista" kohti "ihmissuhteiden voimaa". CMP:ssä tunnustamme, että:

- **Uhreilla on asiantuntijuutta** oman kokemuksensa kautta. He tietävät paremmin kuin kukaan muu, mitä vahinkoa on heille koitunut, mitä se on merkinnyt ja miltä hyvitys voisi näyttää.
- **Ammattilaisilla on asiantuntijuutta** fasilitoinnissa, turvallisten prosessien luomisessa sekä vapaaehtoisuuden ja tasapainon varmistamisessa.
- **Yhteisöillä on asiantuntijuutta** kontekstista, historiasta ja olemassa olevista suhteista.

Irlannissa RJ on usein suosinut vallan suhdetta, jossa ammattilaiset ja instituutiot määrittelevät prosessin. Cornmarket Project pyrkii tasapainottamaan tätä käyttämällä motivoivan vahvistamisen tekniikoita ja traumainformoituja lähestymistapoja, jotka kunnioittavat autonomiaa, valintaa ja ääntä. Pyrimme tasoittamaan pelikenttää siten, että sekä uhrin että rikoksentehtäjät kokevat olevansa yhtä lailla voimaantuneita osallistumaan.

Meille RJ ei tarkoita vain lopputuloksen saavuttamista, vaan suhteellisen prosessin vaalimista, jossa ihmisarvo ja inhimillisuus palautetaan. Tämä on erityisen tärkeää nuorten kanssa, joiden tulee saada kokea itsemääräämisoikeus ja vastuu turvallisessa ja kannustavassa ympäristössä.

Uhrin asiantuntijuuden tunnistaminen osallistavassa prosessissa

Restoratiivisen oikeuden ja rikoksen uhrien tukemisen kontekstissa on

olennaista siirtyä perinteisestä vertikaalisesta lähestymistavasta, jossa työntekijä nähdään ainoana asiantuntijuuden ja tiedon haltijana ja uhri yksinomaan hauraana suojelua tarvitsevana henkilönä. Tällainen lähestymistapa voi toistaa valtasuhteita, jotka varjostavat uhrin voimavaroja, kokemuksellista tietoa ja itsemääräämiskykyä.

Kirikùn edistämät palvelut puolestaan nojaavat osallistavaan ja horisontaaliseen paradigmaan, joka tunnistaa uhrin asiantuntijuuden prosessin aktiivisena osatekijänä: ei ainoastaan tarpeiden kantajana, vaan myös kokemuksen, merkityksen ja valintakyvyn omaavana toimijana. Uhri kohdataan toimenpiteen kohteen sijasta oman historiansa ja omien sovittamisen, käsittelyn ja muutoksen mahdollisuuksiensa pätevä tekijänä.

Restoratiiviset arvot ja lasten ja nuorten oikeuksien toteutuminen

European Forum for Restorative Justice määrittelee restoratiivisen oikeuden neljän keskeisen arvon kautta, joita sovelletaan restoratiivisissa prosesseissa. Restoratiivinen oikeus perustuu subjektiivisen totuuden, ihmisarvon kunnioittamisen, solidaarisuuden ja oikeudenmukaisuuden arvoihin. Nämä periaatteet muodostavat eettisen perustan lasten ja nuorten oikeuksien ja osallisuuden edistämiseksi koulutuksessa ja yhteiskunnassa laajemmin.

Totuus tunnustaa, että jokainen näkökulma sisältää osittaisen totuuden ja että täydellisempi ymmärrys syntyy dialogin kautta. Lasten ja nuorten kohdalla tämä heijastaa heidän perustavaa oikeuttaan tulla kuulluiksi ja saada kokemuksensa tunnustetuiksi.

Ihmisarvon kunnioittaminen korostaa, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja kykenevä yksilö. Aikuisilla on vastuu varmistaa turvalliset ja kunnioittavat ympäristöt, joissa lapset voivat kasvaa, tulla arvostetuiksi ja käyttää oikeuksiaan.

Solidaarisuus korostaa ihmisten keskinäistä riippuvuutta ja moninaisuutta. Nuorille tulee tarjota mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja jakaa vastuunkantoa yhteisöissään, jotta syrjäytymistä ehkäistään ja yhteisöön kuulumisen tunnetta vahvistetaan. (EFRJ 2021)

Lapsen oikeuksien näkökulmasta jokainen tilanne tulee arvioida yksilöllisesti, jotta voidaan määrittää vähiten kuormittava ja tarkoituksenmukaisin konfliktinratkaisumenetelmä.

Vaihtoehtoja oikeudenkäynnille – kuten sovittelua, diversion-menettelyjä ja muita riidanratkaisumuotoja – tulisi edistää silloin, kun ne parhaiten palvelevat lapsen etua. (Euroopan neuvosto, 2010.) Oikeudenmukaisuus edellyttää reiluja ja läpinäkyviä prosesseja, jotka vähentävät vahinkoa ja ehkäisevät tulevia konflikteja. Lasten oikeuksien toteutuminen riippuu konkreettisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien luomisesta heitä koskevissa asioissa.

Yhdessä restoratiiviset arvot ja lasten oikeudet vahvistavat toisiaan luomalla olosuhteet, joissa nuoria kunnioitetaan, kuunnellaan ja osallistetaan aktiivisesti yhteisöissään. Kun lasten kanssa työskennellään, restoratiivisten käytäntöjen (RP) ja restoratiivisen oikeuden (RJ) käyttöönotto mahdollisimman varhaisessa vaiheessa auttaa vähentämään stressiä ja varmistaa, että heidän oikeuksiaan kunnioitetaan ja puolustetaan tehokkaammin (Gellin, M., 2022). Suomessa tätä lähestymistapaa sovelletaan valtakunnallisesti varhaiskasvatuksessa ja peruskouluissa, vahvistaen lasten oikeuksia päätöksenteossa, osallisuudessa ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä arjen konfliktitilanteissa.

Restoratiivisten käytäntöjen jatkumo: turvallisempien ja vahvemmin yhteydessä olevien yhteisöjen rakentaminen

Restoratiiviset käytännöt tarjoavat vahvan viitekehyksen kunnioittavien, osallistavien ja vahvan resilienssin omaavien yhteisöjen luomiseksi. Restoratiivisten käytäntöjen jatkumo hahmottaa joukon proaktiivisia ja reaktiivisia menetelmiä, joiden tarkoituksena on rakentaa vahvoja suhteita, ehkäistä vahingontekoja ja ratkaista konfliktit varhaisessa vaiheessa niiden ilmetessä.

Ajattelutavan ja toimintakulttuurin muutos

Restoratiivisten käytäntöjen ytimessä on restoratiivinen ajattelutapa, jossa sitoudutaan ihmissuhteiden, empatian ja yhteyden asettamiseen etusijalle kaikessa vuorovaikutuksessa. Tämä ajattelutapa suosii kuuntelemista olettamusten sijaan ja osallisuutta poissulkemisen sijaan, ja se edellyttää yhteisön jäseniltä jatkuvaa reflektiota ja oppimista. Erityisesti edellytetään että kasvattajat, fasilitaattorit ja yhteisön jäsenet tarkastelevat jatkuvasti omia ennakkoluulojaan ja tapojaan olla vuorovaikutuksessa. Tavoitteena on rakentaa toimintakulttuuri, jossa jokainen kokee tulevaisuutensa arvostetuksi ja kunnioitetuksi. Tämä luo vahvan perustan yhteisön hyvinvoinnille.

Ennaltaehkäisy hyvinvoinnin perustana

Yhteisöissä päivittäin käytettävät restoratiiviset käytännöt voivat rakentaa luottamusta ja vähentää konfliktien syntymisen riskiä. Näihin kuuluvat kunnioittavat ja avoimet tapaamiset, restoratiivisen kielen käyttö sekä sosioemotionaalisen oppimisen (SEL) integrointi. Näitä käytäntöjä sovelletaan johdonmukaisesti ja epämuodollisesti arjen kohtaamistilanteissa, mikä auttaa luomaan turvallisen ja tukevan ympäristön kaikille.

Yhteisön vahvistaminen ottaa vielä askeleen tätä pidemmälle ottamalla käyttöön konkreettisempia menetelmiä, kuten säännölliset piirit, ryhmäreflektion, yhteistoiminnallisen ongelmanratkaisun ja jaetun päätöksenteon. Nämä lähestymistavat auttavat sekä nuoria että aikuisia rakentamaan yhteyttä jaettuja myönteisten kokemusten ja arvojen avulla.

Kun restoratiiviset arvot sisällytetään arjen rutiineihin, yhteisöt kehittävät kulttuurista pääomaa, toisin sanoen jaettuja uskomuksia ja käytäntöjä, jotka antavat merkityksen ja suunnan restoratiiviselle oikeudelle. Oikeus nähdään tällöin asiana, joka palautetaan vastuunoton ja dialogin kautta, eikä pakottamalla rangaistuksen kautta.

Tilanteen käsittely dialogin kautta

Kun konflikteja tai vahingontekoa ilmenee, jatkumo tarjoaa joukon interventiotyökaluja tilanteisiin rakentavalla, voimaannuttavalla ja ihmissuhteita korostavalla tavalla. Restoratiiviset interventiot voivat olla epämuodollisia keskusteluja, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden ilmaista näkemyksiään, tunteitaan, tarpeitaan ja ajatuksiaan kyseisestä tapahtumasta. Nämä keskustelut on suunniteltu rohkaisemaan vastuunottoon kunnioittavassa ja turvallisessa ympäristössä ja niissä hyödynnetään restoratiivisia kysymyksiä ja valinnaisia dialogin käsikirjoituksia. Ne ovat erityisen tehokkaita pienempien tapahtumien ja väärinkäsitysten käsittelyssä.

Restoratiiviset piirit ovat jäsennellympiä ja voivat sisältää pieniä tai suuria ryhmiä eriasteisten kysymysten käsittelyssä. Piirit luovat tilan tilanteen yhteiselle tarkastelulle ja luottamuksen uudelleenrakentamiselle yhteisen ongelmanratkaisun kautta. Näin ollen käytettävissä on monipuolisempia suunnitelmia ja vaihtoehtoja dialogin käsikirjoituksille.

Vakavammissa tapauksissa restoratiiviset konferenssit tarjoavat muodollisen

prosessin, jota ohjaa koulutettu ammattilainen. Niihin osallistuvat vahinkoa kokenut henkilö, aiheutetusta vahingosta vastuussa oleva henkilö ja usein myös perhe tai yhteisön jäseniä. Painopiste on aiheutuneen vahingon tunnustamisessa, hyvityksen etsimisessä ja uudelleenintegraation tukemisessa rangaistuksen tai poissulkemisen sijaan. (Chapman, koulutus 2025)

7. Lähestymistapa - uhrien osallisuus

Restoratiivista oikeutta ei ole ilman uhrien osallisuutta

Restoratiivista oikeutta ei ole ilman uhrien osallisuutta

Uhrin käsite ja sen sisällyttäminen RJ prosesseihin

Uhri on jokainen henkilö, joka on kärsinyt vahinkoa — fyysistä, psykologista, taloudellista tai relationaalista — rikoksen seurauksena, riippumatta rikoksen luonteesta. Hän voi olla suora tai epäsuora uhri (perheenjäsenet, samassa taloudessa asuvat, emotionaalisesti osalliset henkilöt), ja hänellä voi olla monimutkaisia ja usein piileviä tarpeita, jotka edellyttävät kuulluksi tulemistä, suojelua, tunnustamista ja tukea (Directive 2012/29/EU).

Restoratiivisen oikeuden paradigmassa uhri ei ole enää pelkkä rikosprosessin sivuhenkilö, vaan aktiivinen osa vapaaehtoista, suojeltua ja jäsenneltyä prosessia, jossa hänen kärsimyksensä voidaan tunnistaa, hänen tarpeensa kuulla ja häntä voidaan tukea kokemuksen uudelleentyöstämisen ja mahdollisuuksien mukaan sosiaalisten siteiden jälleenrakentamisen prosessissa.

Kirikù Social Cooperativen Re-Agire- ja you-Be Hub -projekteissa saadun kokemuksen pohjalta on kehitetty integroitua lähestymistapaa, joka alkaa uhrin varhaisesta tunnistamisesta — jopa ilman rikosilmoitusta — ja käynnistää sen jälkeen informatiivisen, psykologisen ja relationaalisen tuen, joka asettaa henkilön keskiöön ja palauttaa turvallisuuden, luottamuksen ja valinnanmahdollisuuden tunteen.

Restoratiivisia polkuja ehdotetaan vain silloin, kun vapaaehtoisuuden, kunnioituksen ja uudelleenuhriutumisen välttämisen edellytykset täyttyvät, ja ne perustuvat seuraaviin:

- Selkeä ja saavutettava tieto oikeuksista, käytettävissä olevista poluista ja suojelun muodoista, myös oikeudellisella tasolla;
- Emotionaalinen ja psykologinen tuki ammattilaisilta, jotka ovat erikoistuneet rikoksen uhrien kanssa työskentelyyn;
- Ohjaus ja saattaminen alueen erikoistuneisiin palveluihin (kolmannen sektorin toimijat, oikeusjärjestelmä, paikallisviranomaiset, suojellut yksiköt);

Restoratiivisen oikeuden ja rikossovittelun polkujen kehittäminen, joissa uhrin voimat ja voimavarojensa puitteissa osallistua sovitteluihin tapaamisiin tekijän kanssa, antaa äänen kokemuksilleen, saada vastauksia, edistää vahingon ymmärtämistä ja joissakin tapauksissa yhteisesti rakentaakseen symbolisen tai konkreettisen hyvityksen muotoja.

Uhrin sisällyttäminen näihin ohjelmiin edellyttää jäsennettyä ja koulutettua paikallista verkostoa, joka toimii yhteisten protokollien mukaisesti (kuten Regione del Veneton kanssa aktivoidut käytännöt) ja perustuu sosiohumanistiseen lähestymistapaan. Toimijoiden jatkuva koulutus, vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, aktiivinen kuuntelu ja uhrin itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ovat keskeisiä elementtejä vaikuttavan tuen varmistamisessa.

Lopuksi restoratiivisen oikeuden paradigma edustaa mahdollisuutta paitsi uhrille myös koko yhteisölle edistää sosiaalisten suhteiden palautumista, rikosentekijöiden voimaantumista ja oikeudenmukaisuuden kulttuuria, joka asettaa ihmiset ja heidän väliset suhteensa jälleen keskiöön.

Uhrien osallistamisen lähestymistapa Cornmarket Projectissa

"Restoratiivinen oikeus alkaa silloin, kun vahinkoa kokeneet saavat äänensä takaisin, kun heidän tarinansa, tarpeensa ja toiveensa muovaavat sitä, mitä tapahtuu seuraavaksi." – Howard Zehr

CMP:ssa korostamme, että restoratiivista oikeutta ei voi olla ilman uhrien osallisuutta, mieluiten henkilökohtaisesti ja vaihtoehtoisesti muulla tavoin, jos tämä ei ole mahdollista. Osallistumista on käsiteltävä huolellisesti ja kunnioittavasti, asettaen valinnanvapaus aina keskiöön. Lähestymistapamme sisältää:

- Pyydä lupa: uhrit kutsutaan mukaan, ei pakoteta. Selitämme selkeästi prosessin, mahdolliset lopputulokset ja heidän oikeutensa kieltäytyä milloin tahansa.
- Ymmärrä konteksti: käytämme aikaa uhrin taustan, olosuhteiden ja tarpeiden ymmärtämiseen ennen minkään tapaamisen ehdottamista. Tämä ehkäisee uudelleentraumatisoitumisen riskiä ja varmistaa vapaaehtoisuuden.
- Raskas työ ammattilaisten toimesta: ammattilaiset vastaavat valmistelusta, eivät uhrit. Koordinoimme käytännön järjestelyt, hallitsemme odotuksia ja varmistamme prosessin turvallisuuden.
- Kysy, mitä he haluavat: uhrit määrittelevät itse, mitä merkityksellinen hyvitys heille tarkoittaa - olipa se anteeksipyyntö, korvaus, yhteisöpalvelu tai yksinkertaisesti kuulluksi tuleminen.
- Kysy kysymyksiä, älä toteuta strukturoituja haastatteluja: keskitymme dialogiin, syvään kuunteluun ja siihen, että uhrit saavat johdattaa keskustelua, sen sijaan että asettaisimme valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä.
- Tue restoraation saavuttamisessa: tilanteen mukaan autamme uhreja ilmaisemaan tarpeensa ja varmistamme, että sitoumuksia kunnioitetaan.

Tämä heijastaa traumainformoitua työtettämme koko CMP:ssä. Emme pakota "ratkaisuja", vaan luomme turvallisia, luottamuksellisia ja voimauttavia tiloja, joissa uhrit voivat ottaa takaisin toimijuutensa ja tekijät voivat kantaa merkityksellisen vastuun.

8. Kuinka restoratiivista edistetään oikeutta eri sidosryhmien keskuudessa

Julkisen mielipiteen mukaan RJ:n edistäminen tulisi ensisijaisesti aloittaa tekemällä RJ:n käsite saavutettavaksi laajemmalle yleisölle. Tämä voidaan toteuttaa julkaisemalla materiaaleja jaettavaksi eri verkostoissa (yliopistot, lehdet, sosiaalinen media tai muut asiaankuuluvat verkostot); kysymys-vastaus -tyylisesti, yksinkertaisia määritelmiä ja kokemuskertomuksia. Jonkin osallistavan asian, kuten kyselyn, luominen saattaa auttaa ymmärtämään yleisön käsityksiä RJ:stä ja toimia tehokkaana tapana tutustuttaa heidät RJ:hin ja saatavilla oleviin resursseihin. Restoratiivisen oikeuden hyödyntäminen kouluissa on myös tapa edistää sitä suurelle yleisölle, sillä lapset kasvaisivat korjaavan oikeuden ajatusmaailman kanssa ja näin he tuntisivat konseptin jo ennalta aikuistuuksaan (koska RJ voisi tässä tapauksessa toimia myös oppimisen välineenä).

Ammatillisessa työssä sidosryhmien kanssa RJ:tä voidaan edistää kouluttamalla ammattilaisia sen käyttöön jakamalla koulutuspakettia (mukautettuna siihen kontekstiin, jossa sitä sovelletaan, ja mahdollisesti saatavilla eri kielillä). Lisäksi RJ:tä voidaan vahvistaa ottamalla mukaan muita ammattilaisia, jotka ovat kiinnostuneita sen edistämisestä jatkossa (mukaan lukien yksityisen ja julkisen sektorin toimijat, kuten terapeutit, julkiset sosiaalityöntekijät, paikallisyhteisöjen johtajat jne.).

Restoratiivisen oikeuden edistämiseksi instituutioissa voidaan järjestää tietoisuutta lisäävä kampanja, joka sisältää kehittämissuhteita, sekä laatia menettelyasiakirja, jossa esitetään perustelut restoratiivisen oikeuden hyödyille.

9. Yhteenvetona

1. Restoratiivisen oikeuden kahden puolen ymmärtäminen

Restoratiivinen oikeus (RJ) on enemmän kuin vastaus vahingontekoon — se on tapa rakentaa ja ylläpitää yhteisöä.

Toimiakseen hyvin, RJ tarvitsee molemmat puolet:

Ennaltaehkäisevä/Produktiivinen (RP) (Ennen vahingontekoa)	Korjaava/Reaktiivinen (RJ) (vahingon jälkeen)
Luottamuksen rakentaminen, yhteys toisiin, turvallisuus.	Korjaa ja eheyttää ihmissuhteita konfliktin jälkeen.
Ehkäisee konfliktien syntymistä ja niiden eskaloitumista.	Kohdistaa huomiota konfliktien vaikutuksiin ja tukee eheytymistä.
Tekee vuorovaikutuksesta ja yhteisistä ratkaisuista arkipäivää.	Tarjoaa selkeän prosessin, joka vastuuttaa osapuolia.
Keskittyy vahvuuksiin ja osallisuuteen.	Keskittyy kuulluksi tulemiseen, vastuuseen ja tilanteen korjaamiseen.

2. Esimerkkejä ammattilaisille

Proaktiiviset strategiat	Reaktiiviset strategiat
Viikoittaiset tilannekatsaukset tai piirit, joissa kaikki tulevat kuulluksi.	Restoratiiviset tapaamiset, joihin osallistuvat kaikki osapuolet.
Yhdessä luodut ryhmien säännöt ja arvot.	Ohjattu dialogi näkökulmien jakamiseksi.
Saavutusten ja ponnistelujen juhlistaminen.	Sopimukset merkityksellisistä hyvityksistä (anteeksipyyntö, korvaus, palvelus).
Vertaismentorointi ja tukihenkilöjärjestelmät.	Seurantatapaamiset sopimusten toteutumisen varmistamiseksi.
Avoimet kanavat varhaisille huolille.	Sovittelut toistuvan vahingon ehkäisemiseksi.

3. Ammattilaisen tarkistuslista

Käytä tätä listaa integroidaksesi RJ-periaatteet päivittäiseen työhösi:

- Tarjoan säännöllisesti mahdollisuuksia kaikille nuorille puhua ja tulla kuulluiksi.
- Ryhmäsäännöt ovat näkyviä, ymmärrettyjä ja yhteisesti jaettuja.
- Otan pienet asiat puheeksi/käsittelyyn ennen kuin ne kasvavat.
- Kun vahinkoa tapahtuu, keskityn ymmärtämiseen ja vaikutuksiin enkä syyllistämiseen.
- Kaikki näkökulmat otetaan huomioon prosessissa — erityisesti niiden, joihin tilanne on vaikuttanut eniten.
- Tuen vahingonteosta vastuussa olevia henkilöitä ryhtymään merkityksellisiin toimiin vahingon korjaamiseksi.
- Seuraan, että korjaantumista todella tapahtuu ja ihmissuhteet menevät eteenpäin.

4. Ammattilaisen pohdintakysymyksiä

- Kuinka rakennan tarkoituksellisesti luottamusta ja yhteyttä päivittäisessä työssäni?
- Onko minulla olemassa sellaisia rakenteita, joiden kautta nuoret voivat turvallisesti tuoda esiin huolensa?
- Kun konflikteja tapahtuu, kuinka itsevarma olen sellaisen prosessin ohjaamisessa, joka ottaa huomioon kaikki näkökulmat?
- Kuinka ennaltaehkäisevä työni voi tehdä reaktiivisista toiminnoistani tehokkaampia?
- Mikä lisätuki tai koulutus auttaisi vahvistamaan RJ:n molempia puolia?

5. Vinkki

Restoratiivinen käytäntö ei ole kertaluontoinen interventio - se on jatkuva toimintakulttuuri.

Mitä enemmän panostat ennaltaehkäisevään työhön ja ihmissuhteiden rakentamiseen, sitä vahvempi on yhteisösi resilienssi puuttua ja käsitellä erilaisia konfliktitilanteita kun niitä tapahtuu.

10. Lähdeluettelo

1. <https://www.kirikuonlus.it/>
2. <https://sovittelu.com/in-english/>
3. <https://www.wld.ie/>
4. <https://www.alda-europe.eu/it/>
5. [https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice#{%2212440309%22:\[0\]}](https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice#{%2212440309%22:[0]})
6. Chapman T., *Formazione progetto Route 2025*;
7. Ciappi S., Masin S., Pavan R., *Come oro tra le crepe*, PM edizioni (SV), 2020;, PM editions (SV), 2020;
8. Direttiva UE 2012/29/UE;
9. Garland D., *The limits of the sovereign state*, in *The British journal of Criminology*, 1996
10. Gellin, M. 2022. Rafforzare i diritti e la partecipazione dei bambini. Una prospettiva finlandese su un approccio riparativo all'istruzione. In: Wolthuis A. & Chapman T. (a cura di) *Giustizia riparativa dal punto di vista dei diritti dei bambini*. Eleven Publ. pp. 291–310;
11. Gellin, 2019; Hopkins & Gellin, 2016; McCluskey, 2018; Morrison & Vaandering, 2012; Woods & Stewart, 2018;
12. Giuffrida M.P., *La mediazione vittima-reo con soggetti in esecuzione pena*, corso *Mediazione Vittima-Reo e Giustizia Riparativa*, Associazione Aleteia, 16/10/021;
13. International Juvenile Justice Observatory, in collaborazione con lo European Juvenile Justice Observatory, *Studio Europeo sulla Giustizia Riparativa Minorile*, 2015;
14. J.M. Prellezo G.Malizia, C.Nanni, *Dizionario di Scienze dell'educazione*, LAS, 2008;
15. Selmini R., *La sicurezza urbana*, Il Mulino, Bologna, 2004.

RESTORATIVE
OUTREACH FOR
YOUTH AND
TERRITORIAL
ENGAGEMENT